

МЕДИЦИНСКО СПИСАНИЕ

ИЗДАВА

ВАРЕНСКОТО МЕДИЦИНСКО ДРУЖЕСТВО

Излиза на 1, 10 и 20 число сѣки мѣсецъ

ЦѢНАТА ЗА ГОДИНА

Въ БѢЛГАРИЯ 8 ЛЕВА

Въ СТРАНСТВО 8½ « ЗЛАТНИ

ПОДПИСКИ СЕ ПРИЕМАТЪ

ВЪ РЕДАКЦИЯТА НА

«Медицинско Списание», Варна

СЪДЪРЖАНИЕ: *Първа помощъ при нещастни случаи. — Училищна тиена. — Обеззаражающитъ свойства на пърженото кафе. — Корреспонденция. — Отъ Редакцията.*

Първата помощъ при нещастни случаи.

Рѣководство за самаритянскитъ школи

ВЪ ПЕТЪ ЛЕКЦИИ

ОТЪ

Д-РА ФРИДРИХА ЕСМАРКА,

Профессора на хирургията въ университетъ въ Килъ.

Отъ петото неизмѣнено издание превела отъ нѣмски Дръ А. Головина.

(Продължение отъ № 28).

Отравяние.

Отровни се наричатъ такива вещества които приети вътрешно разрушаватъ живота. Различаватъ остри отрови и оглжшающи. 1) Остри отрови, като отрови за мишкитъ (мишиягъ, фосфоръ) киселини, (сѣрна, солена, салпетрена, карболова) и алкалии (не прегоренъ киречъ, пепелява вода). Тѣ предизвикватъ тутакси силни болки въ стомаха и долната

часть на корема и повръщанне. Киселинитѣ и алкалинитѣ изгоряватъ освѣнѣ това устнитѣ и устата вътрѣ. 2) Огълъшающи отрови (наркотически, растителни отрови, опиумъ, морфий, белладона, *datura stramonium*, *digitalis*, тютюнъ и т. н. алкохолъ, синилна киселина, стрихнинъ) тѣ причиняватъ огълъшаванне, блънуване, безсъзнателно състояние, хърканне.

Лѣкуване на отровението

Трѣбва да се търси, ако е възможно, да се распознае отъ какъвъ родъ е била отровата, да се проводи тутакси до доктора и въ специерията (къждѣто познаватъ по голѣмото количество на противояднията). До тогава като се помисли че киселината и алкалинитѣ се взаимно противуотрови, ако се преглътнати остри киселини тутакси трѣбва да се даджтъ за пиене алкални растворени въ голѣмо количество вода: поташъ, магнезия, киречева вода. Ако се преглътнати алкални то трѣбва да се даджтъ киселини, напр. оцетъ, лимонна киселина, кисело сладко. За предохранение на стомаха и на пищевода отъ ѣдкото влияние на остритѣ отрови трѣбва да се даджтъ за пиене много гѣсти и масляни жидкости (масло дървено, бѣлтѣтъ, млеко, брашно и вода, репичново масло). За да се извлече отровата отъ стомаха, трѣбва да се предизвика блъване, презъ раздражаванне на глътката съ прѣстъ, или съ перо, презъ пиене на голѣмо количество топла вода, въ която турятъ една чайна лажичка солъ, или синапъ, или презъ такова средство, което предизвиква блъване (вино отъ ипеакауана, сѣрно-киселъ цинкъ, блъвоченъ камѣнь). Ако отровата е била огълъшающа растителна отрова, то трѣбва преди всичко пациента да се събуди, и да се държи буденъ, да му се даде да пие ягко черно кафе, или клистиръ отъ кафе, да му се турятъ ледяни кърпи на главата, синапъ на стомаха и на жабитѣ на краката, да се облива пациента съ студена вода.

Най дѣйствителното средство при отравяние съ мишиякъ е жидъкъ воденъ обиселъ отъ желѣзо, който се намира въ всѣка една специерия. Ако специерията е далечъ то всѣкий може да приготви такова средство като распусне 15 грамма сѣрнисто желѣзо (зеленъ камъкъ който го има по всичкитѣ бакали и който се употребява за дезинфекция на нужниците, на кладенците, и т. н.) въ една чашка варена вода, същевременно ще распусне 15 грама поташъ, или 25 грама сода тъй сжщо въ една чашка варена вода и разбърка двата раствора. Ако има прегорѣла магнезия, то нека вземе и отъ нея още 8 грама, раствори смѣся съ половина шише топла вода и даде на отровения да пие до колкото възможно по топло. При отравение съ фосфоръ терпентиново масло (всѣка четвъртъ часа по 10 капки въ млеко съ магнезия).

Доктора ще се постарее да извади отровата отъ стомаха презъ стомахова тулумба. Ако има подъ ржка единъ еластиченъ цѣвъ то пациента може да се принуди да глътне единъ край отъ него (20—25 линии достигатъ до стомаха). Това се удава доста лесно. Тогава другия край го подигатъ надъ главата и презъ една фуния наливатъ до колкото е възможно повече вода въ стомаха. Сетиѣ като се наведе този край на долу всичката жидкостъ пакъ истича отъ стомаха. Това трѣбва да се повтори много пжтя.

Край на четвъртата лекция.

ПЕТА ЛЕКЦИЯ.

Пренасяние.

Когато моментално и ненадѣйно се случи нѣкое нещастие въ гората или въ полето, на пжтя, или на улицитѣ на нѣкой

голѣмъ градъ, то трѣбва озлочестенния пай скоро и съ голѣма предназначливостъ да се пренесе къмъ доктора, или въ болницата. Много по голѣма и по обширна е разбира се тази задача въ време на войната, когато въ сѣщото време многобройни ранени трѣбва да се пренесѣтъ на превързочни пунктове, или въ болницитѣ. За тѣзи пренасяния се служатъ отъ *носилки*, т. е. лежки патове, които състоятъ отъ прѣчки, по между които е натегнато едно парче платно, като дюшекъ. Въ мирното време за пренасяние въ болницата се служатъ отъ кошници за болнитѣ, която се носи на двѣ прѣчки, или на една легка кола се бута напредъ. Въ времето на войната при всѣка една частъ на войската има свои преносачи на болнитѣ, снабдени съ легки и прости носилки и научени отъ докторитѣ какъ да турятъ раненитѣ, подиръ като имъ се направи първата необходима превързка, съ голѣма предназначливостъ въ носилки и да ги занесѣтъ понататъкъ. Но въ много голѣми битки средствата които има подъ рѣка никога не достигатъ, раненитѣ трѣбва да оставатъ день и нощъ на бойното поле и тукъ доброволната помощ е твърдѣ желателна и полезна. Туряннето и пренасянето на единъ повреденъ на носилкитѣ изисква известна ловкостъ, която лесно може да се приобрѣте презъ нѣкое упражненіе. За недалечни разстояния не се потребни повече отъ 3 преносача. Двамина отъ тѣхъ носятъ носилкитѣ, а третия се грижи за болния и ако е нужно се смѣнява съ единъ отъ преносачитѣ. За да се турн на носилкитѣ единъ лежащъ повреденъ, турятъ ги на една линия съ неговото тѣло, долония имъ край задъ главата му. (Ако турятъ носилкитѣ отъ страна на повредения, то тѣ бъркатъ на преносачитѣ, тѣ могатъ да се спънатъ, или да паднатъ.) Тогава и двамата преносача се намѣстиватъ всѣкий отъ една страна, даватъ си рѣцетѣ единъ на другъ подъ гърба и подъ бедрата на болния, повдигатъ го, носятъ го назадъ надъ носилкитѣ, и го турятъ вътрѣ. Третия при това поддържава повреденната частъ (единъ отъ краищата, или главата) съ двѣтъ си рѣцѣ. Двамата преносача се настаниватъ при това, единия при главата, другия при краката, повди-

гата носилките и ги носят, а третия идн отъ страна като назителъ за повредения. За пренасяннето се съблюдаватъ слѣдующитѣ правила: 1) трѣбва да се носятъ носилкитѣ съ ржцетѣ, или съ ремаци, прекарани презъ рамената на преносачитѣ. Никога носилкитѣ не трѣбва да се носятъ на рамената, защото при това повредения не може да се наблюдава и лесно може да падне, даже да умрѣ, безъ да го забѣлѣжатъ преносачитѣ. 2) Преносачитѣ не трѣбва да ходятъ кракъ въ кракъ, като съдатитѣ, защото тогава носилкитѣ се клатятъ отъ една страна на друга и тѣлото пада. (Както на камиллата, която едновременно движи предния и задния кракъ отъ същата страна, за това арабитѣ и наричатъ камиллата корабъ на пустинята и който възсѣда за пръвъ пътъ камилла получава морска болѣсть.) За да се избѣгне това преносачитѣ трѣбва да стѣпватъ съ разни крака. Тогава движението на носилкитѣ бива по равномерно. Сетитѣ стѣпкитѣ трѣбва да бѣдатъ кратки, безъ подскачване, колѣнитѣ трѣбва да оставатъ малко свити а бедреннитѣ стави да се движатъ колкото е възможно по малко. 3) При пренасяннето трѣбва да се избѣгва всѣко бутанне, прескачанне на транове, и т. н. 4) Ако е възможно преносачитѣ трѣбва да бѣдатъ отъ еднаква височина, ако не, то ремациитѣ трѣбва да бѣдатъ отъ такава дължина щото носилкитѣ да могатъ да се носятъ право, безъ да се клатятъ. 5) Ако трѣбва да се качатъ на баиръ, то главата на пациента трѣбва да се носи напредъ, а при слизанне отъ баиръ краката напредъ, за исключение ако е слученъ нѣкой кракъ, защото иначе тяжината на тѣлото ще натиска повредената частъ. 6) Пациента ще се снесе отъ носилкитѣ по същия начинъ, по който е билъ туренъ.

Но ако нѣма подъ ржка носилки, то трѣбва тѣ да се импровизиратъ, т. е. да се намѣрятъ такива предмети на които повредения може да бѣде пренесенъ, безъ да пострада, понататѣкъ. Въ измислюваннето на такива носилки всѣкий единъ може да покаже своето остроумие, както и при импровизацията на шинитѣ. Единъ отъ разнѣ материалъ ще направи по-

силки догдѣто другия търси още безпомощно около себе си. Отъ предметитѣ които се намиратъ въ една покъщнина, за носилки могатъ да се употребятъ: дъски отъ кровати, мендери, канапета, дъски, врати, лавици, сълби, столове. Всичкитѣ тѣзи твърди нѣща трѣбва разбира се да се покриятъ съ възглавници, съ покривки, слама и т. н. Сетнѣ дюшеци или сламеници, къмъ четиретѣхъ края на които трѣбва да се зашиятъ колелца отъ ремакъ. (Въ френско-пруската война подобни носилки много се употребяваха за евакуиране на болнитѣ отъ лазалетитѣ.) Покривки, юргани и т. н. които се носятъ отъ четирма души, които повдигатъ четиретѣхъ края, или 2 страни се зашиватъ една до друга съ яки конци, през тѣхъ се прекарватъ 2 пръчки, които сетнѣ могатъ да се носятъ отъ двама души. По същия начинъ могатъ да се употребятъ чували (отъ зърно, отъ брашно) като се обрѣжатъ отдолу двѣтѣ къшета. Ако има подържка само двѣ пръчки, то съ помощта на различенъ материалъ могатъ да се направятъ носилки. Намѣсто тѣхъ въ време на войната се употребяватъ пушки, или пикн които се търкалятъ по бойното поле. Ако подобни се прокаратъ презъ обърнати на вътрѣ ржкави на 2 мундира, или сълдатски шинели и послѣднитѣ се закопчатъ отъ горѣ, тогава има мундирни, или шинелни, носилки, които могатъ тъй също да се приготвятъ отъ сложени шинели. (Генералъ Яксонъ въ войната противъ индѣйцитѣ заповѣдаше да се пренасятъ неговитѣ ранени на кожитѣ на убититѣ волове, натегнати помежду пушки.) Матроситѣ могатъ да прокаратъ своитѣ весла, или халки на каицитѣ презъ ржкавитѣ на тѣхнитѣ дрѣхн и тъй да направятъ носилки. Съ различни ремаци които се намиратъ на бойното поле (ремаци за панталонитѣ, ремаци за пушкитѣ, за коньетѣ) като се натегнатъ като мрежа помежду 2 пръчки, или пушки, могатъ да се направятъ ремачни носилки. Съ същата цѣль може да се употреби едно дълго сламено въже, което селянитѣ знаятъ бързо да плетжтъ. То се плете отъ 3 свързки слама, които преди да се турятъ навърхъ се обръщатъ около себе си. Като се натегне подобно

сламено въже на 2 пръчки и се туря още една връзка слама подъ главата, то има удобни сламени носилки. Тѣй също могат да се употребятъ като носилки фашини и кошници за шанцовѣ, които се употребяватъ въ траншеитѣ. Въ горитѣ и въ градинетѣ отъ древесни клонове могат да се направятъ твърдѣ добри носилки съ крака, спорѣдъ препорѣката на норвежкия главния воененъ врачъ, Д-ръ Христенъ Смитъ, който за пръвъ пѣтъ ги показа въ 1874 год. на брюсселското изложение за игнева и спасение на хората. Той ги натегваше съ треѣголенъ късъ платно за палатка, който всѣкий норвежский сълдатинъ носи на своя ранецъ. Отъ 4 подобни платна се прави една палатка за четирма сълдати.

Но ако нѣма подъ рѣжката нѣто носилки, нѣто нѣкакъвъ материалъ отъ който тѣ могат да се направятъ, то трѣбва да се опита да се пренесе озлочестения на рѣцѣ което разбира се може да стане само за къси разстояния. Ако ама само единъ помощникъ и повредения може да ходи, но е слабъ вслѣдствие на това че е загубилъ много кръвъ, или че е баялдисалъ, той трѣбва да се улови съ едната рѣка за шията на помощника. Този послѣдния туря своята рѣка около гърба на пациента, а съ другата взима висящата надъ неговото рамо рѣка на болния. Ако подиръ това той протисне своитѣ бедра задъ бедрата на озлочестения, той може добръ да го поддържи и когато е потребно да го вдигне отъ земята и да го носи понататѣкъ. Но когато повредеия не може да стои, нѣто да върви, то единъ помощникъ може или да го вземе на гърба, или да го носи на рѣцетѣ си бато дѣте, ако има доста сила за това. Въ двата случая озлочестения трѣбва да се обвие съ рѣцетѣ около гърдитѣ и шията на преносача. Но ако има двама помощници, то тѣ могат да пренасятъ по различенъ начинъ: 1) Като сѣдне ранения, или въобще озлочестения, на рѣцетѣ, преносачитѣ му турятъ двѣ рѣцѣ подъ бедрата, а двѣ задъ кръста. Пациента съ рѣцетѣ си се държи за шията на преносачитѣ. 2) Преносачитѣ протегватъ своитѣ 4 рѣцѣ, като правятъ отъ тѣхъ носилки, на които могатъ

да носят пациента твърдѣ далечъ, ако той тури рѣцетѣ си на тѣхнитѣ рамена. 3) Преносачитѣ могатъ твърдѣ много да си улеснятъ работата, ако направятъ единъ вѣнецъ, отъ закопченъ ремакъ отъ панталонитѣ, отъ завързано въже, или отъ сламено въже, като се уловятъ за него съ по една ръка и турятъ пациента вътрѣ. Още по лесно може да се носи когато и двамата преносача взиматъ за помощъ тѣхнитѣ португен.

И носилкитѣ отъ пушки и отъ ранци могатъ да се носятъ отъ двама души, ако ранения тури рѣцетѣ си около рамената на преносачитѣ, или се опрѣ съ гърба до гърдитѣ на задния преносачъ. Но ако повредения е безчувственъ, то единия отъ преносачитѣ трѣбва да обвие горнията частъ на тѣлото, а другия, който отива напредъ да вземе краката му съ двѣтѣ си рѣцѣ. Ако работата е за далеченъ пътъ, тѣй щото за носилкитѣ трѣбва много преносачи, то търсятъ кола, повдигатъ носилкитѣ предпазливо нагорѣ и ги укрѣпаватъ добръ съ въжета въ вътрешността на колата. За санитаритѣ на войската има точни инструкции — какъ да се приспособи обикновенна кола за пренасяние на ранениятъ съ помощта на въжета, на слама и т. н. Въ случай на нужда напълняватъ колата съ слама, сѣно, листа, или съ другъ мекъ материалъ и настаняватъ осторожно пациента вътрѣ. Твърдѣ цѣлосъобразенъ е начина препорѣченъ пакъ отъ горѣспоменатия норвежския главния воененъ врачъ, Христена Смиа да се напълняватъ колата за пренасяние на ранениятъ съ пружини отъ дървета, особно въ такива мѣста гдѣто има много дървета. Отсичатъ много тънки дървета и ги укрѣпаватъ съ въжета къмъ колата тѣй щото краищата имъ да могатъ да се люлѣятъ. На тѣзи краища отъ които два се обърнати назадъ, а два напредъ се турятъ поперечни прѣчки, а на тѣхъ отгорѣ се укрѣпаватъ носилкитѣ. Зимно време, когато има снѣгъ, разбира се най добръ е да се употребяватъ сани, а не кола, защото тѣ много по лесно, безъ да се клатятъ, се лѣзгатъ по снѣга.

По същата причина пренасянieto по водата, въ канци, на вапори, или кораби, трѣбва да се предпочете на пренася-

нието по суша. Ако по суша нѣма никаква кола, по пма конь, магаре, или волъ, и могатъ да се намѣрятъ нѣколко дълги пръчки или млади дървета, то може да се направи едно сѣдалище на което въ всѣко време и по най-лошитѣ пѣтица повредения може да се пренесе по най-предпазливъ начинъ, твърдѣ надалечъ. Подобни дървяни влакове се употребяватъ повсѣкъдѣ въ планинитѣ, а въ долинитѣ тѣй също, за пренасяние на голѣми тяжести. При едно пѣтувание къмъ Монте Женерозо (между Луганското и Комското езеро) което азъ направихъ въ обществото на нѣкои госпожи и господа, една отъ нашитѣ госпожи има нещастие да падне съ своето муле и да си искърти кракъ, когато ние слизахме отъ планината къмъ езерото. Ние пренесохме ранената въ едно малко италианско село, което се намираше недалечъ отъ тамъ и потърсихме носилки и кола. Кола нѣмаше защото пѣтя бѣше много стрѣменъ и неравенъ. Но за това намъ ни предложиха единъ дървянъ влакъ състоящъ отъ двѣ дълги дървета, единия край на които се носеше и се теглеше отъ 2 крави, а другия се влачеше по земята. На тѣзи дървета прикрѣпиха една огромна кошница, напълнена съ дюшечи, която представи единъ удобенъ патъ за нашитѣ четирѣхъ госпожи. Съ този влакъ отидохме полегка напредъ до брега на Комското езеро. При всичко че пѣтя по стрѣмнитѣ канари бѣше на времена ужасенъ, пѣтуванието за нашитѣ госпожи бѣше твърдѣ удобно и пациентката ни при тихитѣ движения не осѣщаше ни най малки болки. Азъ си спомнихъ за това обстоятелство когато въ времето на русско-турска война една голѣма руска госпожа се обърна къмъ менъ съ въпроса не можа ли азъ да предложа едно цѣлосъобразно превозочно средство за безбройнитѣ ранени, които на лошитѣ пѣтица на бойното поле се пренасятъ въ кола съ колела, отъ които страшно страдатъ. Азъ съвѣтвотогахъ ва да се онитатъ подобни дървяни влакове и послѣ се научихъ че тѣ се употребиха съ голѣмъ успѣхъ. Неотдавно азъ тѣй също четохъ че индѣйскитѣ племена се служатъ въ Сѣверна Америка отъ такива също влакове за да пренасятъ своитѣ жени, дѣца и

раненитѣ, при преминаването имъ отъ мѣсто на мѣсто. Ако нѣкой озлочестенъ трѣбва да се пренесе на желѣзницата, то ако озлочестения лежи на носилки мѣчатъ се да го вкарать въ пасажирско купе. За това е необходима искусна помощъ и отъ много хора. Носилкигѣ се турять най-добрѣ спорѣдъ дѣлжината, надъ двѣ мѣста. Ако нѣма носилки, то приготвятъ удобна постилка на широкото мѣсто направено отъ дѣски турени помежду мѣстата насрѣща. Ако носилкигѣ се много широки тѣй щото не влизать въ вратата на вагона, то тѣ се турять въ вагона за багажъ, или за стоки. Най-добрѣ се пренасять болнитѣ по желѣзницата въ собствени кола за болнитѣ или въ салонъ-вагонъ. Но това за жалость струва твърдѣ скъпо. Азъ вече преди нѣколко години обърнахъ внимание на това че за дружеството на червения кръстъ би била една твърдѣ благородна задача да държи готови подобни вагони и да ги дава на разположение въ случай на нужда. Но до сега това предложение не е било прието въ съображение. Въ времето на война желѣзницитѣ се употребяватъ въ голѣмъ размѣръ за пренасянieto на болнитѣ и раненитѣ и както е извѣстно напоследие, по примѣра на американцитѣ се съставиха цѣли лазаретни влакове, които съдържатъ въ голѣмо количество всичко което е необходимо за раненитѣ. За нашата (германска) войска сега е съвършено въведена и добрѣ организувана предложената отъ менъ още въ 1867 год. система на ползуването отъ вагонитѣ отъ 4 класа, спорѣдъ американския образецъ. За помощъ могатъ да се употребяватъ и вагони за стокитѣ въ които (спорѣдъ системата на Мейера, или Памбеба) носилкигѣ могатъ да бждатъ окачени на въжета. Една отъ главнитѣ задачи на дружеството на червения кръстъ е да саряжда въ времето на войната подобни лазаретни поѣзди и съ тѣхъ да пренася раненитѣ и болнитѣ отъ бойното поле въ отечественитѣ имъ лазарети.

Самаритянски упражнения.

Подиръ всѣка една лекция въ самаритянскитѣ школи се упражняватъ въ слѣдующето :

1) Употреблението на трежгълната кърпа.

а) Сложена като вратовръзка, за шията, за окото, за челото, ухото, образа, брадата, долната челюсть; за поддържане на компреситѣ турени върху ранитѣ; за укрѣпяване на шинитѣ; за поддържане на ръката.

б) Разгъната като трежгълникъ, за носене на ръката, за главата, гърдитѣ и гърба, рамената, бедрата, краката и ржцетѣ.

2) Употреблението на бинтоветѣ.

Налагане отъ долу на горѣ, гладко, безъ сбирки, съ равномерно давление.

Ходове, при които бинта до половина се покрива, при еднакъвъ размѣръ на члена. Обръщане, при постепенно задебеляване на члена. Кръстенъ ходъ на ставитѣ.

3) Налагане и укрѣпяване на шинитѣ при счупване на кокалитѣ.

4) Спиране на кръвотеченията презъ притискване на бойнтѣ жили съ прѣстъ, съ еластически бинтъ.

5) Искусствено диханне за съживяването на мнимоумрѣлитѣ (спорѣдь Силвестра).

6) Пренасянето на озлочественитѣ.

Край.

Училищната иглена.

Влиянието на училището върху здравето на децата.

(Продължение отъ № 22.)

— — — — —

Стълбътъ. — Стълбътъ сѣ оная часть отъ училището, дѣто се случаватъ повече нещастия (падания, натрътвания, искълчвания, строшавания кости). Широчината на стълбата, на стъпалата най малко трѣба да бѣде отъ 1 метръ, 50 дължина, така щото да могатъ нѣколко дѣца изеднѣжъ да преминяватъ, и даже въ нѣкой голѣми училища, спорядъ нуждата, да могатъ два реда ученици едни да се качватъ други да слизатъ безъ да си препятствуватъ едни на други.

Ширината и дълбочината на сѣко едно стъпало трѣба да бѣдѣтъ измѣрени така щото малкитѣ дѣца да могатъ да се качатъ и слизатъ лѣсно и безъ опасно. Стъпалата трѣба да иматъ 30 сантиметра широчина, и 16 сантиметра височина, крапцата на стъпалата не трѣба да бѣдѣтъ остри.

Перилата на стълбата (пармаклѣка) трѣба да бѣде така устроенъ щото ученицитѣ да не могатъ да ги прекрѣчватъ или да се хлѣзгатъ върхъ тѣхъ и да не могатъ да преминаватъ помежду перилата.

Стълбата трѣба да бѣде поставена на правъ ъгълъ а не да бѣде извита на спиралъ, стъпалата трѣба да иматъ еднаква широчина въ всичкото си пространство, височината на перилата трѣба да бѣде достаточна, — отъ 1 м., 50 до 1. м. 40 напримѣръ, отъ 60 сантиметра на 60 сантиметра трѣба да

има една спиралка (топче), и разстоянието на стълбовете въ перилата да бѣде отъ 12 сантиметра.

Дюшета, таванитъ. — По преди когато говорихме за двороветъ, ние указахме съ какво трѣба да се постилатъ училищата. Понататѣкъ ние ще изучимъ материята и разположението, които трѣба да се приематъ за постиланieto на класа, височината и формата на тавана, тъй също и другитѣ особенни мѣрки, които сѣ нужни за тоя предметъ, относително чистотата на училището.

Врата. — Вратата трѣба да бѣдѣтъ широки, щото дѣцата да могатъ лесно да влизать и излизать. Поставката на вътрѣшнитѣ врата на училището е отъ голѣма важность, като се има предъ видъ вентилацията на класа. Тѣ никога не трѣба да се поставятъ така щото да образувать течения на въздухъ, отъ които дѣцата да страдатъ. ако по тѣснотата на едно привременно помѣщение стане нужда да се наредятъ чинове до самата врата, то тогава трѣба да се направи джамлѣкъ, или трѣба да се направи преградка, която да може да предпазва дѣцата отъ това опасно съседство. Двойни врата трѣба да се направятъ тамо дѣто едно течение отъ разваленъ въздухъ ще може да разваля въздуха на класа, наиримѣръ за да се заглаватъ стълбата или класоветѣ отъ испаренията на нужицитѣ, които се поставени вътрѣ въ зданието, по съ това да се внимава да не стане надзора мѣченъ или невъзможенъ връхъ тия мѣста.

Прозорци. — За прозорцитѣ на едно училище трѣба да се има предъ видъ тѣхното разположение, тѣхното число, тѣхната величина, и тѣхнитѣ вратички (форточки *Vasistas*), чрезъ които да може всякога да се подновява въздуха. Ние ще изучимъ тия въпроси, когато стане дума за *вентилацията*; ние ще се произнесемъ тоже за слѣдствията на мѣрката която е приета по правилата, и която опрѣдѣлява на каква височина отъ дюшето трѣбало да бѣдѣтъ издигнати прозорцитѣ (1 м. 50

минимумъ), за да не можели дѣцата да ги стигатъ и да гледатъ на вѣнъ и да не имъ се отвлича вниманието когато се занимаватъ. Най послѣ, остава да се изучи въпроса на кои страна трѣба да се направятъ прозорцитѣ, въпросъ важенъ връхъ когато ние особено ще настоямъ, когато стане дума за денното освѣтление на класа.

Водата. — Училището трѣба да има единъ водоемъ отъ вода за пиене, която е необходима за дѣцата.

И друга вода по изобилна е необходима за мненето на дѣцата, за чистението на училището, и особено за мненето на нужниците. (Неволно сме принудени да искажемъ нѣколко думи по снадбяването съ вода нашитѣ училища, какъ е било попредн, направенъ ли е нѣкакъвъ си напредъкъ и кои сѣ лошитѣ слѣдствия.

Живо си напомниме за оная, огниа качка, съ подусчупенния си капакъ надъ когото стояше една раждясала кафянка, поставена на долния етажъ на зданието, въ най мръсното кюне, дѣто училищний слуга пребира всичкия смѣтъ, и слѣдъ помитането връхъ водата се образуваше единъ доста дебеличенъ пластъ отъ плавающъ прахъ, като каймакъ, така щото за да си земе вода дѣтето бѣше принудено, да поотблѣсне горнята повърхностъ на водата и да си нагребе вода отъ къмъ срѣдата, и за да можеше това да стане трѣбаше безъ друго да си потопи и ржката, По нѣкой пѣтъ отъ поголѣмата предназначивостъ излизаше по лошо, и се размѣщаше венчката вода. Така всякои единъ ученикъ по нѣколко пѣти на день си омиваше не съзнателно ржката въ тая вода.

Не остава никакво съмнѣние че водата служаше за първо срѣдство на распространение болѣститѣ между ученицитѣ.

Такива качки и до днесъ се срѣщатъ въ нѣкои отъ нашитѣ училища, разбира се малко по благообразни. У насъ въ България водата изобилствува, така щото всяко едно училище може да си има чюшма, това по нѣкои мѣста ако и да кос-

тува сжжпчкко, но пжжж въ замѣна на това, което веднѣжъ за всякоги ще бжде свършено, въ замѣна казваме на това се спасява здравето и живота на стотина дѣца. А пакъ тамо дѣто иѣма никаква възможность да се направи чюшма, дѣто всичкото население отъ една мѣстность ние кладенчова вода, то тогава поне да се направятъ водоеми както се слѣдва, праха отъ училището да не може да влиза въ тѣхъ, и вѣсто да се гребе водата, най практично е да се направятъ кранове, отъ които да се точе водата.) П.

Обеззарающитѣ свойства на пърженото кафе.

Отъ Д-ра Heine

Jucksdorff забѣлѣзъ че водата отъ попаренъ чай или кафе не хваща мухаль и мжчно се развѣждатъ въ тѣхъ бактерии. Отъ друга страна въ тия послѣднитѣ години, често забѣлѣзали че праха отъ пържено кафе дезинфектирва най инфектиранитѣ (заразенитѣ) рани; както венчки ние мислехме че тоя прахъ дѣйствиува сжщо както праха отъ въгленъ, но види се че кафето има едно особно обеззаражающе дѣйствие. Д-ра Heine е правилъ изслѣдвания като потапелъ въ настой отъ кафе, копринени конци нацапани съ бактерийни развѣдки. Едно потапенне отъ 3 часа било достаточно да спре понататъшното развиванне на пораслитѣ бацили, но подиръ една недѣля влиянието връхъ споритѣ (семенцата) се унищожавало. Съ стрептококуса отъ гноя на единъ цирей, едно потопяване отъ 34 до 41 часа обезплоднило (спряло развѣжданieto) и пречистило съвършенно концитѣ. Освѣнъ това той правилъ опити по развѣжданieto на разни микроби въ желатиозна срѣда (пикте), като предварително прибавялъ настой отъ кафе, или пжкъ е прибавялъ настоя отъ кафе когато тѣ сж биле въ пълното си развиванне. Само холерния бацилъ на Коха спира развиваннето си въ кафето. Споритѣ на Карбункула (черната пъпка) из

чезватъ два дни слѣдъ прибавянieto на кафето. Това дѣйствие бива по силно съ кафейната (дѣйствующето вещество на кафето) въ разтворъ отъ 0.5%; въ него се спира развиванieto на всякави бактерии, съсъ изключение на *Staphylococcus aureus* (единъ отъ гнойнитѣ бацили).

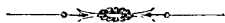
Всичко това е още съмнително отъ практична точка на зрението; но трѣба да се препорѣчва, употребленieto на кафето, когато липсватъ други средства, на бойното поле на примѣръ, за обеззаражаванieto на ранитѣ. (Munchener med. Woch. № 6 1887.)

Корреспонденция.

Г-ну Дюлгерийскому Кмету. Испратенитѣ осемъ лева получени. Квитанция ще се испрати.

Г-ну Л. Георгиеву Нови-Пазаръ. Осемъ лева получени.

Отъ Редакцията.

Г-да абонатитѣ, които не сж си внесли абонамента, умолятъ се за послѣденъ пътъ, и това слѣдъ трикратното обявление въ миналитѣ броеве, да си внесжтъ дълга, вече търпение то преминава границата си, и ще се принудимъ неволно да имъ напечатаме имената.

Ред.